

Хальмг тангъчин Советин II-ч хург

Хальмг тангъчин Советин II-ч хург хальмг тууджд очта зэ авсмн. Эн хург 1918 джилд сентябрь сарин 22-т Адрхн балгснд болсн болдг. Хурт тангъчин 8 нутгас 56 делегат улс ирдж, орсн мөн.

Советин II ч хург хальмг улст үзгдэд уга кергин тускар шиилвр гаргъв. Тер цагт болж йовсн гражданск ддднд Советин йосиг харск тбрр куундвр кегддл, хург:

„Тудл уга, шамддж тангъчд түрүн болд“ хойр насна хальмг багъчудиг цергт авхмн“ —гисн токтавр авсмн.

Өмннь болхла хальмг улсиг цергт тдүн авлго билд. Цергт эс авдг ухань, тер цагин хаана йосн хальмг улсин болн нань чигн орсас талдан келн улсин гартнь бу, зер-зев бдрүлхддн айдг бддсмн, ягдд гихлд, кездн хальмг улс хаана йосн тал босдж, тер йосиг ддврдж йовсн болдг. Иван Болотниковин, Степан Разинд, Емельян Пугачевин цергүд дотр хальмг улс бас йовлж, хаана йос хольврулхар ноолддж йовсмн.

Зуг Октябрск социалистическ революц кдллмшч болн куч-кдлсч хальмг улсиг иткдж, тедниг цергт дуудж, гартнь бу, зер-зев бдрүлв. Тегд тангъчин Советин II ч

хург деер, эн келгдсн шиилвр гаргъв. Тер цагас авн хальмг улс джил болгын цергт морддж болж, Советин орна цергт заагт хальмг улсас токтсн цергт бас орлдг болв.

Тангъчин Советин II-ч хург хальмгин тууджд орхинь тер хургт орсн улс, тингхд чигн заахасмн. Келхд, тер хургин делегат, хбдннь хальмгин нергд бичдч Амур-Санан, „эн хургин шиидвр гаргъсн сентябрь сарин 23 бдр ик нергд, мартгдшго бдр болв. Хальмг улсин ухан седклднь болн керг-кдллмштнь, тууджднь ик чинртд болдж эн хург гарчана. Хальмг улсиг цергт авч, Октябрск революцион бдс, тоотинь харсхмн. гидж нег дуугвар эндр бдр эн хург шиидвр гаргъв“ —гидж келсмн.

Тангъчин Советин II ч хург ик чинртд, мартгдшго хург болхиннь тускар, Адрхнд крайн Советин нерн деердс хургиг йбрдсн угддн үр Токарев бас кель.

—Эн хургин шиидвр гаргъсарн хальмг улс ик ачта керг куддв, хургин эн шиидвр иг алтн үгдд бичх кергдд Хальмг улс болн орс улс эн бдр ах-дү болдж, хамдан эмзэмдн ццулдж, гар-гаран бдрлддж, советск йосан харсдж,

куч-кдлсчнриг кишгдд кехиг эн хург шиидв—гидж үр Токарев кель.

Тангъчин Советин II-ч хургин шиидврдс иштд хальмг улс цергт морддж, ддднд сургъуль дасдж, ддднд кдлд йовдг болв. 1918-1920 джилмудин гражданск ддднд хальмг улсас токтсн мбртд цергт ик сддндр цагъчуддла дддлддж, тедниг тарав.

1941-1945 джилмудин Тбрскдн харсгч алдр ддднд цергт йовсн хальмг улс немшлд збрмгдд дддлддж йовсн болдг. Хальмг үрдүдин кесгиннь брчнь Советск Союзин орденмудд болн медальмудд керев. Хальмг улс ддднд ик збрртд болдгинь эдн ддднд үзүлв.

Ддднд йовдлин кдлд хальмг улс ирсн эн тоот сдн нернд булгин экнь тангъчин Советин II-ч хургин шиидвр бддсмн. Хальмг дддчнрин керг уулиннь үндсн эн хургин шиилвр түшдж бдднд. Дакад тер хургин шиидврдс кдллмшчвр болн куч кдлсч хальмг улс бу, зер-зев авч, гартан бдрдж советин йос босдж харссн болдг. Тер учрар тангъчин Советин II-ч хург хальмг улс ик чинртд, тууджд орсн хург болдж гарч бдднд.

МАЙОРА Бадм.